DAVLAT BUDJETI VA DAVLAT MAQSADLI JAMG'ARMALARI BUDJETLARI DAROMADLARI IJROSI HISOBINI MAQSADI VA VAZIFALARINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI

Ilmiy rahbar
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
Statistika kafedrasi katta o'qituvchisi
Zokirova Munisa Jamoliddin qizi
Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
Raqamli iqtisodiyot fakulteti (Statistika tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
RST-77/23 guruhi 3-kurs talabasi
Yo'ldosheva Madina Jahongir qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalarining ijrosi bo'yicha hisobot berishning maqsadi va vazifalari ko'rib chiqilgan. Unda ushbu hisobotlarning huquqiy asoslari, tashkiliy prinsiplari hamda amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda davlat moliyaviy resurslaridan samarali foydalanish, oshkoralik va javobgarlik tamoyillarining muhimligi alohida ta'kidlanadi. Shuningdek, hisobotlarni tayyorlash jarayonida yuzaga keladigan muammolar muhokama qilinib, byudjet ijrosi hisobotlarining aniqligi va samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: Davlat byudjeti, maqsadli jamg'armalar, byudjet ijrosi, moliyaviy hisobot, O'zbekiston, davlat moliyasi, oshkoralik, javobgarlik.

Аннотация: В статье рассматриваются цели и задачи отчетности по исполнению государственного бюджета и государственных целевых фондов Республики Узбекистан. Анализируется нормативно-правовая база, организационные принципы и практическое значение такой отчетности. Особое внимание уделяется вопросам прозрачности, подотчетности и эффективного управления государственными финансовыми ресурсами. Также обсуждаются существующие проблемы в процессе подготовки отчетности и

предлагаются рекомендации по повышению точности и эффективности отчетов об исполнении бюджета.

Ключевые слова: Государственный бюджет, целевые фонды, исполнение бюджета, финансовая отчетность, Узбекистан, государственные финансы, прозрачность, подотчетность.

Abstract: This article examines the purpose and objectives of reporting on the execution of the state budget and state targeted funds in the Republic of Uzbekistan. It analyzes the legal framework, organizational principles, and practical significance of such reporting. The study highlights the importance of transparency, accountability, and efficient management of public financial resources. It also discusses the challenges faced in the reporting process and provides recommendations for improving the accuracy and effectiveness of budget execution reports.

Keywords: State budget, targeted funds, budget execution, financial reporting, Uzbekistan, public finance, transparency, accountability.

Kirish

Davlat budjeti – bu davlatning moliyaviy siyosatini amalga oshirishda asosiy vosita bo‘lib, mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini moliyalashtirish, davlat funksiyalarini bajarish, fuqarolarga xizmat ko‘rsatish hamda iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat budjeti to‘g‘risida”gi qonunida belgilanganidek, davlat budjeti — davlat organlarining daromadlar va xarajatlar rejasini ifodalaydi.

Davlat maqsadli jamg‘armalari esa, muayyan maqsadlar uchun tashkil etilgan mustaqil budjetdan tashqari jamg‘armalardir. Ularga Pensiya jamg‘armasi, Yo‘l jamg‘armasi, Tibbiy sug‘urta jamg‘armasi va boshqa turdagi jamg‘armalar kiradi. Ushbu jamg‘armalarning daromadlarini to‘g‘ri hisobga olish va nazorat qilish davlat byudjeti ijrosining shaffofligi va samaradorligini ta’minlaydi.

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobining maqsadi va vazifalari

tahlil qilinadi. Mavzuga oid qonunchilik hujjatlari, jumladan, O‘zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi va 2024-yil uchun davlat budjeti to‘g‘risidagi qonun asosida daromadlar ijrosi hisobining huquqiy asoslari, tashkil etish prinsiplari va amaliyotdagi ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, davlat budjeti va maqsadli jamg‘armalar daromadlarining prognoz ko‘rsatkichlari hamda ularning ijrosi bo‘yicha mavjud mexanizmlar tahlil qilinadi. Maqolada budjet ijrosi hisobining shaffofligi va samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar ham ilgari suriladi

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili O‘zbekiston Respublikasining davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobi bo‘yicha mavjud adabiyotlar va qonunchilik hujjatlari ushbu sohaning huquqiy va amaliy asoslarini belgilab beradi. Quyida ushbu adabiyotlar tahlil qilinadi:

1.Budjet kodeksi. O‘zbekiston Respublikasining Budjet kodeksi davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetining shakllantirilishi, ijrosi va nazorati bo‘yicha asosiy huquqiy hujjat hisoblanadi. Kodeksda budjet daromadlarining tasnifi, ularning ijrosi va hisobot berish tartibi belgilangan.

2.Davlat budjeti to‘g‘risidagi qonunlar.Har yili qabul qilinadigan “Davlat budjeti to‘g‘risida”gi qonunlar davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetining daromad va xarajatlarini belgilaydi. Ushbu qonunlar orqali budjet daromadlarining prognoz ko‘rsatkichlari va ularning ijrosi bo‘yicha ma’lumotlar taqdim etiladi.

3. G‘aznachilik tizimi va hisobotlar.Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlarining ijrosi G‘aznachilik tizimi orqali amalga oshiriladi. G‘aznachilik organlari tomonidan yuritiladigan hisobotlar budjet daromadlarining tushumlarini nazorat qilish va tahlil qilish imkonini beradi.

4. Ilmiy va o‘quv adabiyotlari. O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi va boshqa ilmiy muassasalar tomonidan chop etilgan ilmiy maqolalar, o‘quv qo‘llanmalar va uslubiy majmualar davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobi bo‘yicha nazariy va amaliy bilimlarni taqdim etadi.

Tadqiqod metodologiyasi. Ushbu maqolani tayyorlashda quyidagi metodologik yondashuvlar va manbalar asosida ish olib borildi.

Huquqiy asoslar. Maqolada O‘zbekiston Respublikasining quyidagi qonunchilik hujjatlari asosiy manba sifatida foydalanildi:

• Budjet kodeksi: Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlarining daromadlar ijrosi hisobi, hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish tartibi, shuningdek, budjet ijrosini nazorat qilish mexanizmlari ushbu kodeksda belgilangan.

• Yillik davlat budjeti to‘g‘risidagi qonunlar: Har yili qabul qilinadigan ushbu qonunlar orqali davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetining daromad va xarajatlari belgilab beriladi.

Amaliyotdagi yondashuvlar. Maqolada davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobi bo‘yicha quyidagi amaliy yondashuvlar tahlil qilindi:

• Kassa usuli: Budjet hisobi kassa usuli bo‘yicha yuritiladi, ya’ni daromadlar va xarajatlar real tushumlar va to‘lovlar asosida hisobga olinadi.

• G‘aznachilik tizimi: Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlarining ijrosi G‘aznachilik tizimi orqali amalga oshiriladi. G‘aznachilik organlari tomonidan yuritiladigan hisobotlar budjet daromadlarining tushumlarini nazorat qilish va tahlil qilish imkonini beradi.

Hisobotlar va tahlil. Maqolada davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi bo‘yicha quyidagi hisobotlar tahlil qilindi:

• Choraklik va yillik hisobotlar: Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi bo‘yicha choraklik va yillik hisobotlar O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan belgilangan shakllar va muddatlarda tayyorlanadi va taqdim etiladi.

• Tashqi audit: Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi bo‘yicha yillik hisobotlar O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi tomonidan tashqi auditdan o‘tkaziladi O‘zbekist on Respublikasining davlat

budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobi davlat moliyaviy boshqaruvining asosiy komponentlaridan biri hisoblanadi. Ushbu hisobotlar orqali davlat moliyaviy resurslarining shakllanishi va ulardan foydalanish samaradorligi baholanadi.

Natijalar va tahlil. 2024-yilning to‘qqiz oyi davomida O‘zbekiston Respublikasining davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi quyidagi natijalarni ko‘rsatdi:

1. Davlat budjeti daromadlari

• Umumiy tushumlar: 2024-yilning to‘qqiz oyida davlat budjeti daromadlari 193,6 trillion so‘mni tashkil etdi, bu 2023-yilning mos davriga nisbatan 18,9 foizga oshganini ko‘rsatadi.

• Yillik ko‘rsatkichlar: Yil yakunida davlat budjeti daromadlari 274,4 trillion so‘mga yetib, 18,4 foizga ko‘paydi.

2. Davlat maqsadli jamg‘armalari daromadlari

• Umumiy tushumlar: 2024-yilning dastlabki to‘qqiz oyida davlat maqsadli jamg‘armalari daromadlari 64,2 trillion so‘mni tashkil etdi.

3. Budjet taqchilligi

• Defitsit: 2024-yilning to‘qqiz oyida davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlarining daromadlari 233,0 trillion so‘mni, xarajatlari esa 256,1 trillion so‘mni tashkil etib, 23,1 trillion so‘m (YAIMga nisbatan 1,6 foiz) taqchillik bilan bajarilgan.

Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobi O‘zbekiston Respublikasining moliyaviy barqarorligini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu hisobotlar orqali davlat moliyaviy resurslarining shakllanishi va ulardan foydalanish samaradorligi baholanadi.

Hisobotlarning ahamiyati.Budjet kodeksining 166-moddasiga muvofiq, davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlarining ijrosi to‘g‘risidagi hisobotlar quyidagi ma’lumotlarni o‘z ichiga oladi:

• Daromadlar va xarajatlar ijrosi;

• Debitorlik va kreditorlik qarzlari;

• Nomoliyaviy aktivlar harakati;

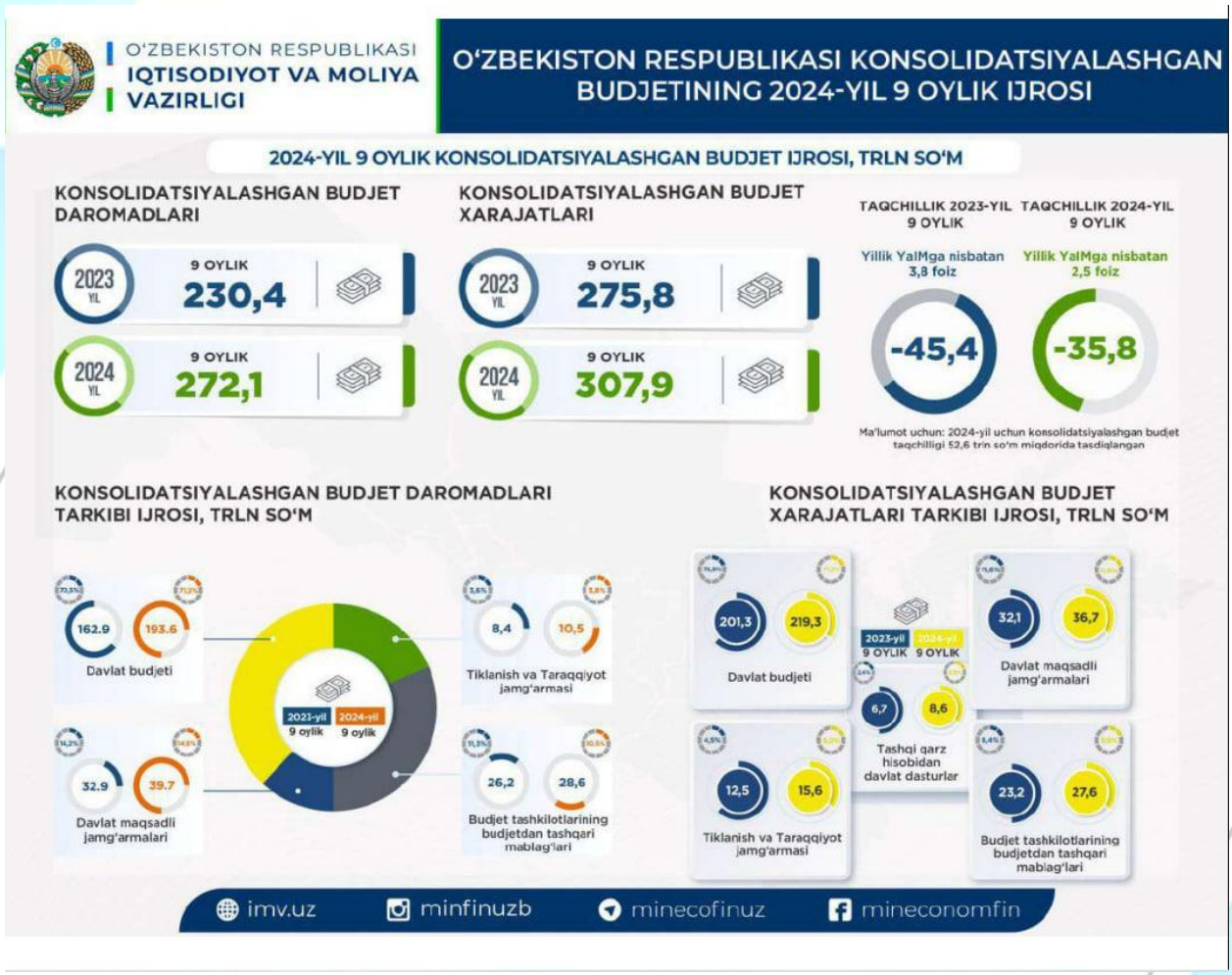
• Milliy va chet el valyutasidagi pul mablag‘lari harakati;

• Tarmoq, shtatlar va kontingentga doir rejaning bajarilishi.

Bu hisobotlar Moliya vazirligi tomonidan belgilangan shakllar bo‘yicha tuziladi va belgilangan muddatlarda taqdim etiladi.

Tashqi audit va baholash. Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlarining ijrosi to‘g‘risidagi yillik hisobotlar O‘zbekiston Respublikasi Hisob palatasi tomonidan tashqi auditdan o‘tkaziladi. Hisob palatasi hisobot yilidan keyingi yilning 10-mayidan kechiktirmay O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasiga xulosani taqdim etadi.

Ochiqlik va shaffoflik. Budjet jarayonining ochiqligini ta’minlash maqsadida, birinchi va ikkinchi darajali budjet mablag‘larini taqsimlovchilar, shuningdek, davlat maqsadli jamg‘armalari har chorak yakunlari bo‘yicha o‘z rasmiy veb-saytlariga budjet mablag‘larining taqsimoti va moliyaviy hisobotlarni joylashtiradilar.

1-rasm. O’zbekiston Respublikasi konsolidatsiyalashgan budjetning 2024-yil 9 oylik ijrosi.

Xulosa. O‘zbekiston Respublikasining davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjeti daromadlari ijrosi hisobi davlat moliyaviy boshqaruvining asosiy komponentlaridan biri hisoblanadi. Ushbu hisobotlar orqali davlat moliyaviy resurslarining shakllanishi va ulardan foydalanish samaradorligi baholanadi.

Hisobotlarning aniqligi va shaffofligini ta’minlash maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

• Axborot tizimlarining integratsiyasi: Budjet ijrosi hisobotlarini tayyorlashda turli axborot tizimlarining o‘zaro integratsiyasini kuchaytirish zarur. Bu ma’lumotlarning to‘liq va aniq bo‘lishiga xizmat qiladi.

• Kadrlar malakasini oshirish: Budjet hisobi bilan shug‘ullanuvchi xodimlarning malakasini oshirish orqali hisobotlarning sifatini yaxshilash mumkin.

• Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish: Budjet ijrosi hisobotlarini tayyorlash va taqdim etish bo‘yicha normativ-huquqiy hujjatlarni yanada takomillashtirish lozim.

Ushbu chora-tadbirlar davlat moliyaviy boshqaruvining samaradorligini oshirishga, budjet mablag‘laridan maqsadli va oqilona foydalanishni ta’minlashga xizmat qiladi. va baholanadi.

Foydalanilgan manbalar

1. O‘zbekiston Respublikasi Davlat budjeti va davlat maqsadli jamg‘armalari budjetlarining 2024-yil to‘qqiz oyidagi ijrosi to‘g‘risidagi hisobot

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi qarori, 127-V-son, 06.12.2024.https://lex.uz/docs/-7308706

2. 2024-yil uchun O‘zbekiston Respublikasining Davlat budjeti to‘g‘risidagi Qonun

O‘zbekiston Respublikasi Qonuni, O‘RQ-886-son, 25.12.2023. https://www.lex.uz/uz/docs/-6707765

3. O‘zbekiston Respublikasi Davlat budjeti daromadlarining ijrosi (trln so‘mda)

Iqtisodiyot va moliya vazirligi, 2024-yil 1-yarim yillik hisobot.

https://api.mf.uz/media/document_files/1_43.pdf

4. Davlat maqsadli jamg‘armalari daromad va xarajatlari

Iqtisodiyot va moliya vazirligi, 2024-yil 1-yarim yillik hisobot.

https://www.imv.uz/static/qoraqalpogiston-res-budjeti-viloyatlar-va-toshkent-sh-mahalliy-budjeti-daromadlari-3

5. Jamg‘armalarning 2024-yil 9 oylik daromadlari 64 202,3 mlrd so‘mni tashkil etdi

Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Instagram sahifasi.

https://www.instagram.com/p/DCmFGp3IF88/

6. 2024-yil 1-yarim yilligida daromadlar 18,3 foizga oshdi

Uz24.uz, 2024-yil 1-yarim yillik hisobot.

https://uz24.uz/uz/articles/byudjet-7-29

7. Davlat budjeti daromadlarining ijrosi (trln so‘mda)

Iqtisodiyot va moliya vazirligi, 2024-yil 1-yarim yillik hisobot.

https://api.mf.uz/media/document_files/1_43.pdf

8. Davlat budjetining 2024-yil birinchi yarim yillikdagi ijrosi ko‘rib chiqildi

O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi, 2024-yil.

https://parliament.gov.uz/oz/news/davlat-budjetining-2024-yil-birinchi-yarim-yillikdagi-ijrosi-korib-chiqildi

9. 2024-yil 2-chorak bo‘yicha ma’lumotlar

O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2024-yil 2-chorak hisobot.

https://adliya.uz/en/inner-page/byudjet-togrisidagi-qonunchilik-hujjatlariga-muvof/2024-yil-2-chorak-boyicha-malumotlar

10. “BYUDJET HISOBOTI” o‘quv–uslubiy majmua Namangan Davlat Universiteti, 2024-yil.